

AZƏRBAYCAN CƏMIYYƏTİNİN İNKİŞAFINDA SOSIAL VƏ İQTİSADI SAHƏLƏRDƏ İNNOVASIYA SİYASƏTİNİN ROLU

Əlirzayeva F.M.

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyasının "Politologiya və siyasi idarəetmə"
kafedrasında kabinet müdiri, doktorant
e-mail: farida.alirzayeva@mail.ru*

Məqalədə Azərbaycan cəmiyyətinin inkişafında sosial və iqtisadi sahələrdə həyata keçirilən innovasiya siyasətinin rolu ətraflı surətdə təhlili edilir. Sosial sahədə innovativ inkişafın təmin olunması ölkədə vətəndaşlara xidmətin yüksəldilməsi, bu sahədə ən son texnologiyaların tətbiq olunması ilə bağlıdır. Azərbaycan bu sahədə öz brendi olan ASAN xidmət modelinə sahibdir ki, bu modelin geniş şəkildə şərhinə diqqət yetirilir.

Həmçinin məqalədə iqtisadi sahədə innovasiya siyasətinin həyata keçirilməsi və qeyri neft sektorunun inkişaf etdirilməsi məsələsinə də diqqət yetirilir. Belə ki, həm aqarar sahənin inkişaf etdirilməsi, həm də "Made in Azerbaijan" brendinin formalaşması səmtində işlərin aparılması proseduru da ətraflı surətdə işıqlandırılaraq şərh olunur.

Açar sözlər: *dövlət idarəçiliyi, innovativ inkişaf, sosial siyasət, ASAN xidmət, qeyri neft sektoru*

Azərbaycan Respublikası qeyri-neft sektorunun, sosial sahənin davamlı və artan inkişafını, sabit və rəqabətli milli iqtisadi sistemin maliyyə dayanıqlığını və iş mühitinin möhkəmləndirilməsini təmin edir, bu kimi amillər innovativ inkişaf modelinə keçidi şərtləndirir.

Ölkə prezidenti İlham Əliyevin müəllifliyi və rəhbərliyi ilə Azərbaycanda aparılan islahatlar olduqca geniş əhatəlidir, çünki daha qüdrətli, daha rifahlı Azərbaycanın qurulması yolu məhz islahatlardan keçir, Prezidentin təbircə desək "islahatlar bizim seçimimizdir". Bu islahatlar nəticəsində son 17 ildə dövlət və cəmiyyət həyatının bütün sahələrində fundamental dəyişikliklər baş verib və bu qısa zaman kəsiyində Azərbaycan tarixinin ən qüdrətli dövlətinə çevrilib. Yaxşı məlumdur ki, ümummilli lider Heydər Əliyev 1993-cü ildə xalqın təkidi ilə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycan intensiv islahatlar aparan ölkəyə çevrilib. Əgər 2003-cü ilə qədər bu islahatlar əsasən dövlət

quruculuğunu, siyasi və iqtisadi sahələri əhatə edirsə, həmin ildən bu günə qədər Prezident İlham Əliyev tərəfindən aparılan islahatların kökündə institusional, iqtisadi, hüquqi-qanunvericilik və sosial sahələri modernləşdirməklə həyata keçirilən islahatlar durur və bu sahələrdə əsaslı dəyişikliklər baş verir. Hər sahə üzrə konkret plan, proqram, layihə və vəzifə - məsuliyyət bölgüsü düzgün müəyyənləşdirilir. Ölkəmizin intensiv inkişafı güclü sosial siyasətlə tamamlanır. Məlum olduğu kimi, ölkəmizdə sosial sahədə vəziyyəti dünyanın qabaqcıl ölkələrindəki səviyyəyə çatdırılması hədəflənib. Bu strateji xəttə uyğun olaraq son illərdə ölkəmiz insan inkişafı göstəricilərini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmağa nail olub. 2019-cu il respublikamızda sosial islahatlar ili kimi səciyyələndirilə bilər. Reallaşdırılan sosial islahatlar, bir tərəfdən Azərbaycan Prezidentinin həyata keçirdiyi siyasətin effektivliyini, yüksək praktiki nəticələr verdiyini təsdiqləyir, digər tərəfdən də, dövlətimizin gücünü nümayiş etdirir. Elan olunan və iki mərhələdə həyata keçirilən sosial islahatların maliyyə yükü kifayət qədər böyükdür. Ümumiyyətlə hər iki sosial paketin dəyəri 2019-cu il üçün 2,3 milyard manat, 2020-ci il üçün isə 3 milyard manatdır. İqtisadi islahatlar nəticəsində əldə olunan vəsaiti sosial sahəyə yönəldirik. Amma bu, hələ islahatların növbəti mərhələsinin birinci addımlarıdır. Bundan sonra daha böyük addımlar atılacaqdır. Bu tədbirlər imkan verir ki, sosial sahəyə böyük diqqət yetirək.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 dekabr 2016-cı il tarixli 1138 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq bir sıra Strateji Yol Xəritələri qəbul edilmişdir. Bunlardan bir neçəsini nəzərdən keçirə bilərik:

- "Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafı ilə bağlı strateji yol xəritəsi";
- "Azərbaycan Respublikasında logistika və ticarətin inkişafı ilə bağlı strateji yol xəritəsi";
- "Azərbaycan Respublikasında əlverişli yaşayış sahələrinin inkişafına dair strateji yol xəritəsi";
- "Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təhsilinin inkişafı ilə bağlı strateji yol xəritəsi";
- "Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafı ilə bağlı strateji yol xəritəsi";
- "Azərbaycan Respublikasında telekommunikasiya və informasiya texnologiyalarının inkişafı ilə bağlı strateji yol xəritəsi";
- "Azərbaycan Respublikasında kommunal xidmətlərin (elektrik və istilik enerjisi, su və qaz) inkişafına dair strateji yol xəritəsi".

Bütün bunlar innovativ idarəetmənin yeni bir formasıdır ki, sosial infrastruktur yaxşılaşdırılmış və sosial müdafiənin gücləndirilməsi sahəsində bir

sıra uğurlar qazanılmışdır. Belə ki, ölkəmizdə bütün sahələrdə olduğu kimi sosial problemlərin həlli, əhalinin aztəminatlı təbəqəsinin maddi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, sosial siyasət kimi strateji sferada idarəetmənin təkmilləşdirilməsi istiqamətində mühüm irəliləyişlərə müvəffəq olunub. Prezident İlham Əliyev sosialyönümlü iqtisadi inkişafın təmin olunmasına böyük diqqət yetirir. Belə ki, son illərdə ölkədə bir sıra sosial islahatlar həyata keçirilmişdir ki, bunun nəticəsində də mühüm irəliləyişlər əldə edilmişdir. Sosial müdafiə o deməkdir ki, dövlət və özəl qurumlar əhalini daimi gəlir mənbəyi ilə təmin edir, məşğulluqla əlaqəli riskləri aradan qaldırır, iqtisadi və sosial sahələrdə təhdidlərin qarşısını alır, əhalinin hüquqlarını qoruyur.

Beynəlxalq təcrübədə sosial müdafiəylə bağlı müxtəlif yanaşmalar geniş spektrlə təsnif olunur. Bura yoxsulluğun azaldılması, insan kapitalının formalaşdırılması, sosial və iqtisadi ədalət, sabitliyin və hərtərəfli inkişafın artırılması kimi yanaşmaları özündə əks etdirən meyarlar daxildir.

Əmək bazarında həyata keçirilən tədbirlərinin əsas məqsədi əmək qabiliyyətli qrupların hüquqlarının qorunması, işsizlərin məşğulunun təmin edilməsidir. Bu istiqamətdə dövlətin innovativ idarəetmə tədbirləri aktiv və passiv olur. Aktiv tədbirlərə əlavə iş yerlərinin yaradılması, kiçik və orta müəssisələrin sayının artırılması aiddir. Passiv tədbirlərə xəstəlik məzuniyyəti, analıq məzuniyyəti, təhlükəsiz iş şəraiti və minimum əmək haqqını təyin edən qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, həyata keçirilməsi daxildir.

Əmək bazarı aktiv və passiv tədbirləri genişləndirməklə, əmək qabiliyyətli vətəndaşların işlə təmin olunması üçün şərait yaradır. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 30 iyun 2017-ci il tarixində “İşsizlikdən sığorta haqqında” qanunun tətbiqi barədə 2017-ci il 5 avqust tarixində Fərman imzaladı. Qanun 1 yanvar 2018-ci ildə qüvvəyə minib. “Qanunda Azərbaycan Respublikasının əmək bazarında riskin ötürülməsinə əsaslanan münasibətlərin və yeni maliyyələşmə mexanizmlərinin yaradılması, sığortaların itirilmiş əməkhaqqlarının kompensasiya olunması və işsizliyin yaradılması hallarının qarşısının alınması üçün qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi yolu ilə əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə təminat verməsidir”[9]. Sığorta ödənişini almaq üçün vətəndaş müvafiq icra hakimiyyəti orqanına müraciət edir və sığorta mükafatının miqdarı işsizlik müddətinin uzadılmasına uyğun olaraq müəyyən faiz dərəcələri ilə müəyyən edilir. Sosial yardım və dəstək ictimai vəziyyətin yaxşılaşdırılması, səhiyyə xidmətlərinin gücləndirilməsi, tibbi sığortanın təkmilləşdirilməsi, sağlam qida ehtiyatları ilə təmin edilməsi, savadlılığın artırılması kimi prioritetləri əhatə edir.

Səhiyyə sektorunda həyata keçirilən innovativ islahatlar göstərilən tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, müasir standartlara uyğunlaşdırılmasına,

tibb müəssisələrinin maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılması kimi nailiyyətlərə səbəb olmuşdur. Azərbaycanda səhiyyə sistemində köklü islahatlar aparılaraq, mərkəzləşdirilmiş idarəetmə sistemi yaradılır, tibbi xidmətin keyfiyyəti daha da artırılır, icbari tibbi sığorta tətbiq olunur.

Sosial müdafiə ölkənin qanunvericiliyindən və sosial siyasətindən asılı olaraq müxtəlif ölkələrdə fərqli şəkildə həyata keçirilir. Məsələn, sosial pensiya sosial müdafiənin ən çox yayılmış və ən təsirli vasitələrindən biridir. Əmək pensiyaları ilə bağlı fərman və sərəncamlar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən sosial müdafiənin prinsipləri çərçivəsində qəbul edilib. Qəbul edilən sərəncam və fərmanlar bütün növ əmək pensiyalarının sığorta hissəsinin artması və ayrı-ayrı uçot sistemində fərdi hesabların sığortasında toplanmış pensiya kapitalının məbləğlərinin indeksləşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Azərbaycan Respublikasında sosial müdafiə sistemi əhalinin bütün növ qruplarını əhatə edərək hazırlanır və əmək bazarının davamlı, daha da məhsuldar inkişafı üçün mexanizmi təmin edir. Bu istiqamətdə əldə olunan əsas nəticələr sırasında İşsizlik Sığorta Fondunun yaradılmasını, əmək pensiyası sahəsində aparılan islahatları, passiv əmək bazarından aktiv əmək bazarına keçidi təmin etmək üçün mühüm tədbirləri qeyd edə bilərik.

Vətəndaşların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması Azərbaycan dövlətinin sosial siyasətinin əsas prioritetlərindən biridir. Çünki həyata keçirilən sosial siyasətin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşının məmnunluğu dayanır. Bununla əlaqədar olaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü, dəstəyi ilə 2016-cı ildə mənzil təminatının artırılması və güzəştli mənzillərin tikilməsi planının icrasına başlanıldı. Bu sahədə dövlət tənzimlənməsini təmin etmək üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Mənzil Dövlət Agentliyi yaradıldı[6]. Azərbaycanda İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən həyata keçirilən sosial proqramın məqsədi əhalinin mənzillə təminatı və yoxsul vətəndaşların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılmasıdır.

Beləliklə, sosial infrastruktur layihələri, yüzlərlə yeni kənd yolunun çəkilməsi, bir çox ərazidə içməli su probleminin həlli, ölkənin əksər hissəsinin qazlaşdırılması, yeni məktəblərin inşası və s. bu kimi layihələr xalqa göstərilən sosial yardım və dəstək baxımından həyata keçirilmişdir. Həmçinin işğaldan azad edilən Cocuq Mərcanlı kəndində və Şıxarx qəsəbəsində də təmir-bərpa işləri aparılaraq yeni yaşayış kəndi inşa edilib. Bundan əlavə, ünvanlı dövlət sosial yardım alan ailələrin sayı əhəmiyyətli dərəcədə artmış və işsizliyin azaldılması üçün özünüməşğulluq proqramları genişləndirilmiş və xeyli sayda yeni iş yeri açılmışdır.

Sosial siyasət sahəsində aparılan islahatların ən uğurlu nümunələrindən biri Azərbaycan Respublikası Prezidentin 13 iyul 2012-ci il tarixli 685 nömrəli

Fərmanına uyğun olaraq yaradılan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyidir [7]. 2012-ci il iyul ayının 5-də prezident İlham Əliyevin “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında” fərmanı ilə Agentliyin strukturu və əsasnaməsi təsdiq olundu. Əsasnamənin təsdiq edilməsi və fəaliyyət mexanizminin müəyyənlişməsi bərabər prezidentin fərmanına əsasən “ASAN xidmət” mərkəzlərinin fəaliyyətinin təşkili və xidmətlərin göstərilməsi qaydaları” da təsdiq edildi [12]. Fərman eyni zamanda “ASAN Xidmət”-in birgə əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərəcəyi orqanları da müəyyənləşdirdi – Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə, Daxili İşlər Nazirliyinə, Vergilər Nazirliyinə, Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə, Dövlət Gömrük Komitəsinə, Dövlət Miqrasiya Xidmətinə, Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinə, Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna və Milli Arxiv İdarəsi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin fəaliyyətə başlaması 29 dekabr 2012-ci ilə təsadüf edir. 29 dekabr 2012-ci ildə Bakıda pilot layihə olaraq ilk "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışı oldu. Mərkəz doqquz dövlət orqanının təklif etdiyi 23 xidməti həyata keçirməklə 15 yanvar 2013-cü ildə fəaliyyətə başladı.

2014-cü ilin 13 fevralında Dövlət Agentliyi İSO 9001:2008 idarəetmə standartı üzrə beynəlxalq sertifikat əldə edib. Həmin ilin yayında Agentliyin tabeliyində olan "ASAN xidmət" mərkəzləri səmərəli xidmət nümunəsinə və dövlət-vətəndaş münasibətlərinə verdiyi töhfələrə görə "Uğur 2013" mükafatına layiq görülüb.

Xidmətlərin göstərilməsində innovativ metodlar vətəndaşlara vaxtlarına və vəsaitlərinə qənaət etməyə imkan verir. Xidmətlərin göstərilməsinə görə rüsumlar banklar vasitəsilə ödənilir ki, bu da “ASAN xidmət”in əsas prinsiplərindən olan şəffaflığın təminində önəmli pay sahibidir. Mərkəzlərdə həyata keçirilən bütün əməliyyatlar və tranzaksiyalar videomüşahidə kameralarının vasitəsilə qeydiyyatla alınır. Beləliklə, bürokratik maneələr və korrupsiya halları tam aradan qaldırılır.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin tabeliyində olan “ABAD” (Ailə Biznesinə Asan Dəstək) publik hüquqi şəxs Prezident İlham Əliyevin 2016-cı il 23 sentyabr tarixli Fərmanı ilə yaradılıb. “ABAD” publik hüquqi şəxsin yaradılmasında məqsəd Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafında vətəndaşların fəal iştirakına, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına, əhəlinin məşğulluq səviyyəsinin artırılmasına və rəqabətqabiliyyətli ailə təsərrüfatları-

nın formalaşdırılmasına dəstək vermək məqsədilə sosialyönümlü layihələrin həyata keçirilməsidir.

“ABAD” publik hüquqi şəxsin fəaliyyətinin prioritet istiqamətləri dekorativ-tətbiqi xalq sənətkarlığı və kənd təsərrüfatı sahəsində fəaliyyət göstərən ailə bizneslərinə dəstək göstərməkdir. “ABAD” öz fəaliyyətini regional mərkəzlər vasitəsilə həyata keçirir. Pilot layihəsi çərçivəsində belə mərkəzlər Masallı, Balakən və Quba rayonlarında işə başlayıb. “ABAD” fəaliyyəti zamanı dekorativ-tətbiqi sənət ilə məşğul olan 159 və kənd təsərrüfatında çalışan 27 ailəyə dəstək verib.

Prezident İlham Əliyev 2019-cu ilin ilk rübünün yekunları və qarşıda duran məsələlərlə bağlı Nazirlər Kabinetin iclasında öz yekun nitqində ASAN Xidmətin fəaliyyətinə toxunub. Prezidentin nitqindən sitat “ Biz “ASAN xidmət”i məhz ona görə yaratdıq ki, bu, asan olsun, bu xidmət rahat olsun, növbə olmasın, heç bir pozuntu olmasın, şəffaf olsun. Buna nail olmuşuq. “ASAN xidmət”in bəyənmə əmsalı 100 faizə yaxındır”[5]. Həmçinin ölkə başçısının sosial siyasət sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlərdən biri də “9 avqust 2018-ci ildə vermiş olduğu fərmanla əhalinin məşğulluğu, əmək, sosial müdafiə və təminat sahələrində vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, şəffaflığın artırılması, innovativ həllərin tətbiqi və vətəndaş məmnunluğunun artırılması məqsədi ilə, Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində “Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyi” publik hüquqi şəxs (DOST Agentliyi) yaradıldı[8].

Həmçinin Koronavirus (COVID-19) pandemiyası dövründə sosial sahədə layihələr ixtisara salınmadan icra edilir və bütün bunlar bir daha onu təsdiq edir ki ölkə başçısının həyata keçirdiyi siyasətin əsasında insan amili, ölkə vətəndaşlarının sosial rifahı dayanır. Belə ki, pandemiya ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında aktivliyin azalmasına baxmayaraq sosial sahədə nəzərdə tutulan bütün layihələr həyata keçirilir. Prezident İlham Əliyev dəfələrlə çıxışlarında vurğulamışdır ki, pandemiya baxmayaraq bu sahədə heç bir layihə təxirə salınmır. Beləliklə, karantin dövründə dövlət sektorunda 910 min işçidən təxminən 80%-i işə çıxmasa da, onların əməkhaqqı ödənilir, özəl sektorda pandemiya zərər çəkmiş sahələrdə işləyən 600 min nəfərə dövlət dəstəyinin göstərilməsi tapşırığı verildi və artıq 320 min şəxs bu dəstəkdən yararlanıb, 2 milyon vətəndaşa isə sosial təminat növləri (pensiya, təqaüd, müavinət) üzrə ödənişlərin davamlılığı təmin edilib. Həmçinin pensiya, sosial müavinət, təqaüdlər, ünvanlı dövlət sosial yardımları, 190 manat birdəfəlik ödəmələr ümumilikdə 3 milyon nəfəri əhatə edib.

Belə ki, sosial layihələrin heç birinin təxirə salınmaması və əksinə daha çox insanların məşğulluğunun artırılması onların sosial müdafiəsinin təmin

edilməsi sübut edir ki, ölkə başçısının apardığı siyasətin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır və bunların hər birini həyata keçirmək üçün, dayanıqlı və davamlı iqtisadiyyat lazımdır.

Sosial siyasət sahəsində aparılan islahatların innovativ potensialını təhlil edərkən əsas diqqətimizi 2020-ci ilin yekunlarına yönəltsək qeyd edə bilərik ki, 2020-ci ilin əsas yekunu torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasıdır. Silahlı qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müzəffər, rəşadətli ordumuz Azərbaycanın tarixi qələbəsini təmin etdi. 30 ilə yaxın işğal altında olan əzəli, əbədi torpaqlarımızın azad olunması ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təmin etdi. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün müdafiəsi ilə əlaqədar yaralananların və şəhid ailələrinin təminatına dəstək fondu ("YAŞAT" Fondu) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 8 dekabr tarixli Fərmanı ilə yaradılmışdır. Fondun vəsaitinin sərəncamçısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyidir[14].

İnnovativ idarəetmənin xüsusi seqmentini maliyyə-iqtisadi sektor təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının dövlət idarəçiliyinin innovativ inkişaf strategiyasında iqtisadi sahədə islahatların həyata keçirilməsi və qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi öndə duran məsələlərdən biri kimi çıxış edir. Ölkənin davamlı inklüziv inkişafının təmin edilməsi məqsədi ilə aparılan sosial-iqtisadi islahatların dərinləşdirilməsi, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, qeyri-neft sektorunda daha yüksək əlavə dəyərin yaradılması və ixrac potensialının artırılması vəzifələri müvafiq sahələrdə struktur dəyişikliklərinin sürətləndirilməsini və dövlət idarəetmə strukturunun təkmilləşdirilməsini zəruri edir. Cənab Prezidentin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan Respublikasının neft və neft gəlirlərindən olan asılılığı azalmaqdadır. Bu sahədə həm aqrar sahənin inkişaf etdirilməsi həm də "Made in Azerbaijan" brendinin formalaşması səmtində işlər aparılır. Neft sektoru ilə yanaşı qeyri-neft sektorunun inkişafı Azərbaycan Respublikasının artan iqtisadi potensialının təməlidir. Kənd təsərrüfatı sahəsinin inkişaf etdirilməsi, bu sahədə innovasiyanın tətbiqi daima ölkə başçısının diqqətində olmuşdur. Qeyri-neft sektorunda xüsusi pay sahibi olan hissə isə məhz kənd təsərrüfatıdır. 2014-cü il 16 aprel tarixində "Aqrar sahədə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi və institusional islahatların sürətləndirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı qəbul edilmişdir. Kənd təsərrüfatının institusional inkişafını təmin etmək, aqrar sahədə idarəetməni müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırmaq, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin strukturunu və fəaliyyətini təkmilləşdirmək məqsədi ilə qəbul edilmiş bu fərman Azərbaycan

Respublikasının kənd təsərrüfatı sahəsinin köklü şəkildə inkişaf etdirilməsi nəticələndi [2]. Belə ki, fərman kənd təsərrüfatının mövcud olan problemlərinin həllinə yönəlməklə bərabər innovasiyaların tətbiqini şərtləndirirdi. Prezident İlham Əliyev tərəfindən qəbul edilmiş bu fərmanın 2.2. bəndinə əsasən beynəlxalq təcrübəyə əsaslanmaqla, aqrar sektorun dövlət tərəfindən dəstəklənməsində şəffaflığı və hesabatlılığı təmin etmək üçün "elektron kənd təsərrüfatı" informasiya sisteminin yaradılmalı idi [13].

Prezident İlham Əliyevin fərmanına əsasən kənd təsərrüfatı sahəsində innovativ sistemin və elektron idarəçiliyin formalaşdırılması üçün Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyində Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzini yaradıldı. Həmin mərkəzin nəzdində isə Elektron kənd təsərrüfatı və informasiya sistemlərinin inkişafı departamenti formalaşdırıldı.

Departamentin fəaliyyətinin əsas prinsipləri aqrar sahədə biznes proseslərin sadələşdirilməsi, optimallaşdırılması, fermerə daha yaxın olmaq, problemlərin həllinə dəstək vermək, əlavə vaxt itkisini və bürokratik əngəlləri aradan qaldırılması, şəffaflığın təmin olunması, elektron sistemin kənd təsərrüfatında tətbiq olunması prosesində fermerə lazımı xidmətlərin heç bir yerə getmədən, əlavə xərc çəkmədən, elektron qaydada müraciətin edilməsi və xidmətin alınmasını təmin etməkdir.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2016-cı il 6 dekabr tarixli 1138 nömrəli fərmanı ilə "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi" qəbul edilmişdir. 11 aprel 2017-ci il tarixində isə Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" sərəncam imzalamışdır [4]. Sərəncamın əsasını kənd təsərrüfatının maliyyələşmə problemlərinin həlli təşkil etmişdir. Belə ki, bu sərəncamla kənd təsərrüfatı sahəsində mövcud olan maliyyə-kredit problemləri öz həllinin tapmışdır. Ölkə başçısının aqrar sahəyə olan diqqət və qayğısı nəticəsində 2019-cu ildə dünya standartlarına cavab verən və beynəlxalq təcrübəyə "Elektron Kənd Təsərrüfatı" formalaşdırıldı.

Beləliklə, aparılan uğurlu iqtisadi siyasət nəticəsində ölkəmizdə iqtisadi artımın davamlılığı təmin edilmiş, əhəlinin gəlirlərinin artmasına və rifahının yüksəldilməsinə nail olunmuşdur. Eyni zamanda sosial proqramların maliyyələşdirilməsi, iqtisadiyyatın genişmiqyaslı liberallaşdırılması, sahibkarlığın inkişafı yoxsulluğun azaldılması istiqamətində əlverişli şərait yaratmışdır.

Ölkəmizin iqtisadi inkişaf modelinin ümumi prinsipləri də Konstitusiyada öz əksini tapmışdır. Əsas Qanunda göstərilir ki, Azərbaycan dövləti bazar mü-

nasibətləri əsasında iqtisadiyyatın inkişafına təminat verir, azad sahibkarlığa şərait yaradır, iqtisadi münasibətlərdə inhisarçılığa və haqsız rəqabətə yol vermir. Bu müddəalar iqtisadi islahatlara konstitusion təminat verməklə yanaşı, həm də bazar münasibətlərinin ölkənin iqtisadi həyatına daha dərindən nüfuz etməsi üçün hüquqi-ideoloji zəmin yaratmış olur.

Ölkəmizdə həyata keçirilən iqtisadi islahatların strateji məqsədi nə ümumi daxili məhsulun həcminin artırılmasından, nə də ki, büdcə kəsirinin minimum həddə saxlanılmasından ibarətdir. İslahatların əsas məqsədi ölkə iqtisadiyyatını sağlamlaşdırmaqla əhalinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına nail olmaqdır. Bu əsas Qanunumuzda da öz ifadəsini tapmışdır. Konstitusiyada qeyd olunur ki, Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafı xalqın rifahına istiqamətlənmiş tədbirlər sayəsində özəl sektorda iqtisadi fəallığın yüksəlməsi nəticəsində yoxsulluğun daha da azalacağı proqnozlaşdırılır.

Prezident İlham Əliyevin hərtərəfli, düşünülmüş, elmi əsaslara söykənən və böyük uğurlar qazandıran islahatlar kursunun məntiqi nəticəsi kimi 15 oktyabr 2019-cu ildə Parisdə İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (İƏİT) qərar-gahında Azərbaycanın həmin təşkilatın İnkişafa Dəstək Komitəsinin tamhüquqlu üzvü qismində bu təşkilatda statusunun yüksəldilməsi barədə qərarın qəbul edilməsi xüsusi vurğulanmalıdır. Qürur hissini gücləndirən o faktır ki, Azərbaycan MDB məkanında öz göstəricilərinə görə İƏİT-in İnkişafa Dəstək Komitəsinin üzvlük tələblərinə cavab verən ilk ölkədir. Azərbaycanın bu təşkilatın İnkişafa Dəstək Komitəsi kimi elit kluba üzvlüyünü təmin edən amillər dövlət idarəçiliyi sistemində aparılan dərin islahatlar nəticəsində mümkün olmuş ölkəmizin davamlı və inklüziv inkişafının planlaşdırılması və gerçəkləşdirilməsi sahəsindəki uğurlarıdır.

Həmçinin qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi aqrar sahə ilə olduğu kimi eyni zamanda qeyri-neft məhsullarının xarici bazarlara danışması ilə də bağlıdır. İstər aqrar istərsə də digər hər hansı bir sahəyə məxsus olan qeyri-neft məhsullarının xarici bazarlara daşınması və bu sahədən gələn gəlirin ümumdaxili məhsulda payının artırılması ölkə başçısı İlham Əliyev tərəfindən diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. İnnovativ inkişaf strategiyasının əsasında duran uğurlardan bir də “Made in Azerbaijan” brendinin formalaşmasıdır. Bu məqsədlə ölkə başçısı 2016-cı ilin 5 oktyabr tarixində yerli qeyri-neft məhsullarının “Made in Azerbaijan” adı altında xarici bazarlarda genişmiqyaslı təbliğini nəzərdə tutan Fərman imzaladı[11].

Həmçinin Prezident İlham Əliyevin yeni enerji siyasəti də innovativ inkişafa yönəlmişdir. Bu siyasət bütün vətəndaşların rifahını və təhlükəsizliyini, iqtisadiyyatın səmərəli fəaliyyətini, ətraf mühitin mühafizəsini nəzərə alınması

şərt ilə münasibətin qiymətlərə enerji resurslarına etibarlı və fasiləsiz çıxışını təmin edir.

Qeyd etdiyiniz kimi ölkəmizdə innovativ inkişafın növbəti strateji istiqamətini səmərəli enerji təminatı təşkil edir ki, bu da öz əksini aşağıdakı istiqamətlərdə tapır:

- Enerji sisteminin istehsal gücünün artması və qonşu ölkələrin digər enerji sistemləri ilə inteqrasiyası, sinergik effekt yaradır;
- elektrik enerjisi istehsalında müasir və yüksək texnoloji qurğuların istifadəsi, xüsusi istehlakı 1 kVt / saat azaldır;
- neqativ halların azalmasına səbəb olan ötürmə və paylama şəbəkələrində yeni texnologiyaların tətbiqi;
- bərpa olunan enerji mənbələri [10].

Effektiv enerji tədarükündə innovasiyalara keçid xüsusilə aktualdır, çünki bu, Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyini təmin edəcək, enerji mənbələrinin ixracı və ölkənin qeyri-neft sektorunun inkişafı üçün zəruri olan gəlir mənbəyini artıracaqdır. Bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə və ekoloji dayanıqlıq Azərbaycanın enerji sektorunda innovasiyaların tətbiqi üçün prioritet sahələrdir. Enerji qənaəti, enerji istehlakının ekoloji aspektləri və yaşıl enerjinin inkişafı sahəsində Azərbaycanla Avropa İttifaqının əsas qarşılıqlı marağı mövcuddur, çünki Azərbaycanın enerji strategiyasının məqsədləri Avropa İttifaqının həyata keçirdiyi tədbirlərə uyğundur. Müasir dövrdə iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadəyə maraq artmaqdadır. Enerjiyə və resurslara qənaət edən texnologiyalara keçidin baş verməsi dünya güclərinin enerji sahəsində davamlı dəyişik siyasət nümayiş etdirməsi ilə əlaqədardır.

21 oktyabr 2004-cü ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə Dövlət Proqramı (2004-2013) təsdiq edildi [3]. Dövlət Proqramının əsas məqsədi ölkənin təbii potensialından istifadə etməklə bərpa olunan və ekoloji cəhətdən təmiz mənbələrdən enerji istehsalını genişləndirməkdən və karbohidrogen enerji ehtiyatlarından daha səmərəli istifadəni təmin etməkdən ibarətdir [1].

Alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadəyə dair dövlət proqramının icrası çərçivəsində Bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadənin sürətləndirilməsi məqsədilə qanunvericiliyin və normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər görülmüş, bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə üzrə beynəlxalq təcrübə öyrənilmiş, habelə bu sahədə mütəxəssislərin hazırlanması təmin edilmişdir. Belə ki, 2009-2011-ci illərdə bu sahənin inkişafı

üçün dövlət tərəfindən 30,4 milyon manat, həmçinin 11,7 milyon avrodan çox grant ayrılmışdır [10].

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan Respublikasının dövlət idarəçiliyində innovativ inkişafın təmin edilməsi uğurla davam etdirilir və bu sosial, iqtisadi, idarəetmə və digər sahələrdə geniş islahatların aparılmasına və əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsinə geniş imkanlar yaradır. Məhz bunun nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan dünyanın iqtisadi cəhətdən güclü, nüfuzlu ölkəsi olmaqla yanaşı, insan inkişafı indeksinə görə də öndə gedən ölkələrdən biri kimi qiymətləndirilir.

1. "Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. № 462. 21 oktyabr 2004-cü il <http://www.e-qanun.az/framework/5796>
2. Aqrar sahədə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi və institusional islahatların sürətləndirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 16 aprel 2014 keçid: <https://president.az/articles/11447>
3. Azərbaycan Respublikası Sənaye və Energetika Nazirliyinin Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi haqqında əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı № 182. 10 noyabr 2009-cu il http://www.e-qanun.az/alpdata/framework/data/18/f_18661.htm
4. Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 11 aprel 2017 keçid: <https://president.az/articles/23335>
5. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sədriyi ilə Nazirlər Kabinetinin ilin birinci rübünün yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclası, 30 aprel 2019 keçid: <https://president.az/articles/32912>
6. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinin yaradılması və fəaliyyətinin təşkili haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 11 aprel 2016, <https://president.az/articles/19226>
7. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması və dövlət orqanları tərəfindən vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin təkmilləşdirilməsi ilə

- bağlı tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 13 iyul 2012-ci il № 685 <http://e-qanun.gov.az/framework/23926>
8. Əhalinin məşğulluğu, əmək, sosial müdafiə və təminat sahələrində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, Bakı 9 avqust 2018 keçid: <https://president.az/articles/29648>
 9. İşsizlikdən sığorta haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU. 30 iyun 2017-ci il. № 765-VQ. <http://www.e-qanun.az/framework/36310>
 10. Энергоэффективность в Азербайджане. Официальная презентация Министерства энергетики Азербайджана. https://www.unecse.org/fileadmin/DAM/energy/se/pp/ee21_sc/24sc_November_2013/AsafRzayevAzerbaijanRus.pdf
 11. <http://www.azpromo.az/made-in-azerbaijan>
 12. http://www.e-qanun.az/alpdata/framework/data/24/f_24212.htm
 13. <http://www.e-qanun.az/framework/27543>
 14. <https://president.az/articles/48583>

SUMMARY

THE ROLE OF INNOVATION POLICY IN SOCIAL AND ECONOMIC AREAS IN AZERBAIJANI SOCIETY

Alirzayeva F.M.

*PhD candidate, Academy of Public Administration
under the President of the Republic of Azerbaijan*

The article comprehensively examines the role of innovation policy in social and economic areas in Azerbaijani society. Ensuring innovative development in the social sphere is primarily associated with an increase in the services provided to citizens and the use of the latest technologies in this area. Azerbaijan has its own brand "ASAN" in this area. Particular attention is paid to this issue.

The article also pays attention to the implementation of innovation policy in the economy and the development of the non-oil sector as it analysis the work done in the direction of the development of the agricultural sector and the formation of the "Made in Azerbaijan" brand is analyzed.

Keywords: *public administration, innovative development, social policy, ASAN service, non-oil sector*

РЕЗЮМЕ

РОЛЬ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ В СОЦИАЛЬНЫХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОБЛАСТЯХ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ОБЩЕСТВЕ

Алирзаева Ф.М.

*Докторант Академии Государственного Управления
при Президенте Азербайджанской Республики*

В статье всесторонне рассматривается роль инновационной политики в социальной и экономической областях в Азербайджанском обществе. Обеспечение инновационного развития в социальной сфере связано прежде всего, с повышением оказываемых услуг гражданам и применением последних технологий в этой сфере. Азербайджан обладает в этой сфере своим брендом «АСАН». Особое внимание уделяется этому вопросу.

В статье также уделяется внимание на реализации инновационной политики в экономической сфере и вопросы развития ненефтяного сектора, так как анализируются проделанные работы в направлении развития аграрного сектора и формирования бренда “Made in Azerbaijan”.

Ключевые слова: *государственное управление, инновационное развитие, социальная политика, служба «АСАН», ненефтяной сектор*